

POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik CXIV

Nr 4

**POLSKA AKADEMIA NAUK
INSTYTUT HISTORII**

KWARTALNIK HISTORYCZNY

**Założony przez Xawerego Liskego
w 1887 roku**

**ROCZNIK CXIV
2007**

4

**WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*
Warszawa 2007**

Publikacja dofinansowana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego

KOMITET REDAKCYJNY

Jacek Banaszek, Marian Biskup, Stanisław Bylina, Iwona M. Dacka,
Dorota Dukwicz (sekretarz), Marian Dygo (zastępca redaktora),
Adam Galos, Magdalena Hulas, Maciej Janowski (zastępca redaktora),
Leszek Jarmiński, Tomasz Kizwalter, Wojciech Kriegseisen (redaktor),
Roman Michałowski, Henryk Samsonowicz, Jerzy Strzelczyk,
Józef Szymański, Stanisław Trawkowski, Roman Wapiński,
Romuald Wojna (zastępca redaktora), Andrzej Wyczański, Jerzy Wyrozumski

ADRES REDAKCJI

Institut Historii PAN
00–272 Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. (+48 22) 831 02 61
e-mail: kh@ihpan.edu.pl
<http://www.kh.semper.pl>

Adiustacja: Bogusława Pilch

© Copyright by
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*
Warszawa 2007

© All right reserved. No part of this book may be reproduced,
stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means
without the prior permission of the publishers,
Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk and Wydawnictwo Naukowe *Semper*

© Wszelkie prawa zastrzeżone. Przedruk lub odtwarzanie fragmentów tej
publikacji w mediach każdego rodzaju wymaga pisemnego zezwolenia
Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk
oraz Wydawnictwa Naukowego *Semper*

WYDAWNICTWO NAUKOWE *Semper*

ul. Bednarska 20A, 00–321 Warszawa
tel./fax (+48 22) 828 49 73
e-mail: semper@semper.pl
<http://semper.pl>
<http://semper.istore.pl>

PL ISSN 0023–5903
Nr indeksu 363103

*W osiemdziesiątą rocznicę urodzin
Profesora Janusza Tazbira,
wybitnego historyka i wieloletniego współpracownika
„Kwartalnika Historycznego”,
ofiarujemy Jubilatowi
ten numer pisma*

Redakcja

SPIS TREŚCI

Lech Szczucki, Andrzej Dudycz. Młodość i początki kariery	5
Edward Opaliński, Krwawy sejmik w Szadku przed sejmem 1623 roku	19
Andrzej Rachuba, Paradoksy litewskiej fundacji dla klasztoru jasnogórskiego	35
Urszula Augustyniak, Wzajemne pretensje szlachty i duchowieństwa katolickiego w związku z „compositio inter status” w latach trzydziestych XVII w.	43

PRZEGLĄDY — POLEMIKI — PROPOZYCJE

Edmund Kizik, Koszty królewskich pobytów w Gdańsku w XVII w. Rekonesans badawczy	61
Zbigniew Ogonowski, Wilhelma Diltheya charakterystyka socynianizmu i ocena jego roli w „Geistesgeschichte”	79
Stanisław Obirek, Ideologiczne przygody jezuitów	85

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Maria Cieśla, Wydawnictwa źródłowe do historii Żydów w dawnej Rzeczypospolitej	91
Dariusz Kołodziejczyk, Na europejskiej szachownicy geopolitycznej XVI w. Nowa książka Andrzeja Dziubińskiego, <i>Stosunki dyplomatyczne polsko-tureckie w latach 1500–1572 w kontekście międzynarodowym</i>	101
Jacek Matuszewski, Pasjonujące dzieje skarbowości. W związku z książką Anny Filipczak-Kocur, <i>Skarbowość Rzeczypospolitej 1587–1648. Projekty — ustawy — realizacja</i>	111
*	
M. Koczerska, <i>Zbigniew Oleśnicki i Kościół krakowski w czasach jego pontyfikatu</i> — Andrzej Radziwiński	119
B. Czechowicz, <i>Książęcy mecenat artystyczny na Śląsku u schyłku średniowiecza</i> — Przemysław Wiszewski	122
K. Kopiński, <i>Gospodarze i społeczne kontakty Torunia z Wrocławiem w późnym średniowieczu</i> — Anna Orłowska	127
A. Odrzywolska-Kidawa, <i>Biskup Piotr Tomicki (1464–1535). Kariera polityczna i kościelna</i> ; A. Odrzywolska-Kidawa, <i>Podkanclerzy Piotr Tomicki (1515–1535). Polityk i humanista</i> — Andrzej Wyczański	130

W. Iwańczak, <i>Do granic wyobraźni. Norymberga jako centrum wiedzy geograficznej i kartograficznej w XV i XVI wieku</i> — Michał Tymowski	133
P. Paradowski, <i>W obliczu „nagłych potrzeb” Rzeczypospolitej. Sejmy ekstraordynaryjne za panowania Władysława IV Wazy</i> — Edward Opaliński	137
M. Chmielewska, <i>Sejm elekcyjny Michała Korybuta Wiśniowieckiego 1669 roku</i> — Leszek Wierzbicki	141
M. Chmielewska, <i>Sejm elekcyjny Michała Korybuta Wiśniowieckiego 1669 roku</i> — Maciej Matwijów	144
L. A. Wierzbicki, <i>O zgodę w Rzeczypospolitej. Zjazd warszawski i sejm pacyfikacyjny 1673 roku</i> — Maciej Matwijów	149
F. Engelmann, <i>Sphaerenharmonie und Mikrokosmos. Das politische Denken des Athanasius Kircher (1602–1680)</i> — Stanisław Obirek	154
S. Murdoch, <i>Network North. Scottish Kin, Commercial and Covert Associations in Northern Europe, 1603–1746</i> — Waldemar Kowalski	157
„ <i>Regestr diecezjów</i> ” Franciszka Czaykowskiego, czyli właściciele ziemscy w Koronie, 1783–1784, wyd. S. Górzyński, K. Chłapowski — Teresa Zielińska	162
L. Ćwikła, <i>Polityka władz państwowych wobec Kościoła prawosławnego i ludności prawosławnej w Królestwie Polskim, Wielkim Księstwie Litewskim oraz Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1344–1795</i> — Margarita Korzo	165
P. Biliński, <i>Moszyńscy. Studium z dziejów łoniowskiej linii rodu w XIX wieku</i> — Tadeusz Epsztejn	170

CONTENTS

Lech Szczucki, Andreas Dudith. Youth and Early Career	5
Edward Opaliński, The Bloody Dietine in Szadek prior to the Sejm of 1623	19
Andrzej Rachuba, Paradoxes of the Lithuanian Foundation for the Jasna Góra Monastery	35
Urszula Augustyniak, The Mutual Accusations of the Gentry and the Catholic Clergy in Connection with compositio inter status in the 1630s	43
REVIEWS — POLEMICS — PROPOSITIONS	61
CRITICAL ARTICLES — REVIEWS	91

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	— Archiwum Akt Nowych w Warszawie
AGAD	— Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AGZ	— <i>Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie</i>
AP	— Archiwum Państwowe
APH	— „Acta Poloniae Historica”
ASWK	— <i>Akta sejmikowe województwa krakowskiego</i>
ASWP	— <i>Akta sejmikowe województw poznańskiego i kaliskiego</i>
BC	— Biblioteka Muzeum Narodowego im. Czartoryskich w Krakowie
BJ	— Biblioteka Jagiellońska w Krakowie
BK	— Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Kórniku
BN	— Biblioteka Narodowa w Warszawie
BO	— Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu
BPAU–PANKr	— Biblioteka Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie
BR	— Biblioteka Publiczna im. Edwarda Raczyńskiego w Poznaniu
CAW	— Centralne Archiwum Wojskowe
CDS	— <i>Codex diplomaticus nec non epistolaris Silesiae</i> , Wrocław 1956–1964
CPH	— „Czasopismo Prawno–Historyczne”
DN	— „Dzieje Najnowsze”
KDKK	— <i>Kodeks dyplomatyczny Katedry Krakowskiej</i> , Kraków 1874–1883
KDM	— <i>Kodeks dyplomatyczny Małopolski</i> , Kraków 1876–1905
KDMaz	— <i>Codex diplomaticus et commemorationum Masoviae generalis</i> , Warszawa 1919
KDP	— <i>Kodeks dyplomatyczny Polski</i> , Warszawa 1847–1887
KDW	— <i>Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski</i> , Poznań 1877 nn.
KH	— „Kwartalnik Historyczny”
KHKM	— „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”
MGH	— <i>Monumenta Germaniae Historica</i>
MGH SrG	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Germanicarum</i>
MGH SS	— <i>Monumenta Germaniae Historica, Scriptores</i>
MK	— Metryka Koronna
MPH	— <i>Monumenta Poloniae Historica</i>
mps	— maszynopis
n.	— i następna
nn.	— i następne
OiRwP	— „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”
op. cit.	— opus citatum
PH	— „Przegląd Historyczny”
PL	— <i>Patrologiae cursus completus. Series Latina</i> , Paris 1878–1890
por.	— porównaj
przyp.	— przypis
PSB	— <i>Polski Słownik Biograficzny</i>
RDSG	— „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”
red.	— redaktor, redakcja
RH	— „Roczniki Historyczne”
rkp.	— rękopis
RWHF PAU	— „Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Historyczno–Filozoficznego Akademii Umiejętności”, Kraków 1874–1891

- „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1891–1918
- „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921
- „Rozprawy — Polska Akademia Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny”, Kraków 1921–1928/1929
- „Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności”, Kraków 1928/1929–1952
- *Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego — Polska Akademia Umiejętności*, Kraków 1992–
- SDRE — „Studia z Dziejów Rosji i Europy Środkowo-Wschodniej”
- SGKP — *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*
- SH — „Studia Historyczne”
- SIRIO — *Sbornik Imperatorskogo Russkogo Istoričeskogo Obščestva*
- Sobótka — „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»”
- SPPP — *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*
- SSS — *Słownik Starożytności Słowiańskich*
- St. Źr. — „Studia Źródłoznawcze”
- sygn. — sygnatura
- VL — Volumina Legum
- wyd. — wydanie, wydał
- z. — zeszyt
- ZH — „Zapiski Historyczne”
- zob. — zobacz

TRANSLITERACJA SŁOWIAŃSKICH ALFABETÓW CYRYLICKICH

Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język*	Nr	Litera alfabetu cyrylic- kiego	Transli- teracja	Język
1	А а	A a	b b u m r s u	27	Р р	R r	b b u m r s u
2	Б б	B b	b b u m r s u	28	С с	S s	b b u m r s u
3	В в	V v	b b u m r s u	29	Т т	T t	b b u m r s u
4	Г г	G g	b b u m r s u	30	Ѣ ѣ	Ć ć	s
5	Д д	Đ đ	b b u m r s u	31	Ќ к	Ķ ģ	m
6	Ђ ђ	Đ đ	s	32	У у	U u	b b u m r s u
7	Ѓ г	Ĝ ĝ	m	33	Ў ў	Ŭ ŭ	b
8	Е е	E e	b b u m r s u	34	Ф ф	F f	b b u m r s u
9	Ё ё	Ë ë	b r	35	Х х	H h	b b u m r s u
10	Є є	Ê ê	u	36	Ц ц	C c	b b u m r s u
11	Ж ж	Ž ž	b b u m r s u	37	Ч ч	Č č	b b u m r s u
12	З з	Z z	b b u m r s u	38	Ѡ ѡ	Ď ď	m s
13	С с	Ž ž	m	39	Ш ш	Š š	b b u m r s u
14	И и	I i	b** b u m r s u	40	Щ щ	Ŝ ŝ	b u r u
15	І і	Ì ì	b r** u	41	Ъ ъ	" "	b** b u r
16	Ї ї	Ĭ ĭ	u	42	Ы ы	Y y	b r
17	Ј ј	Ĵ ĵ	m s	43	Ь ь	' '	b b u r u
18	Й й	J j	b b u r u	44	Э э	È è	b r
19	К к	K k	b b u m r s u	45	Ю ю	Û û	b b u r u
20	Л л	L l	b b u m r s u	46	Я я	Â â	b b u r u
21	Љ љ	Ľ ľ	m s	47	' '	' '	b b u m r s u
22	М м	M m	b b u m r s u	48	Г г	Ĝ ĝ	b** u**
23	Н н	N n	b b u m r s u	49	Ѣ ѣ	Ě ě	b** r**
24	Њ њ	Ŋ ŋ	m s	50	Ж ж	Ǻ ǻ	b u**
25	О о	O o	b b u m r s u	51	Ө ө	Ɖ ƒ	r**
26	П п	P p	b b u m r s u	52	У у	Û û	r**

* Oznaczenia języków: b — białoruski, bu — bułgarski, m — macedoński, r — rosyjski, s — serbsko-chorwacki, u — ukraiński.

** Występuje w dawnej pisowni.

Warunki prenumeraty

Wpłaty na prenumeratę przyjmowane są na okresy roczne.

- W kraju
  - urzędy pocztowe oddawcze, właściwe dla miejsca zamieszkania lub siedziby prenumeratora, oraz doręczyciele w miejscowościach, gdzie dostęp do urzędu jest utrudniony;
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl — wpłaty należy kierować na konto bankowe: Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty.
- Ze zleceniem wysyłki do innych państw:
  - dział kolportażu Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl — wpłaty należy kierować na konto bankowe: Nr 06 1020 1185 0000 4202 0014 0426 z zaznaczeniem na blankiecie przelewu tytułu czasopisma i okresu prenumeraty; dostawa odbywa się pocztą zwykłą w ramach opłaconej prenumeraty, z wyjątkiem zlecenia dostawy pocztą lotniczą, której koszt w pełni pokrywa zleceniodawca.

Cena opłaconej w wydawnictwie prenumeraty (4 numery) na 2008 rok w kraju wynosi **80 zł**. Prenumerata ze zleceniem dostawy za granicę (pocztą zwykłą) jest w Europie o 100%, a w krajach pozaeuropejskich o 200% wyższa od krajowej.

Poza prenumeratą cena numerów bieżących i archiwalnych ma charakter w pełni wolnorynkowy.

Wcześniejsze i bieżące numery można nabywać bezpośrednio w Dziale Handlowym Wydawnictwa Naukowego Semper, ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, tel./fax: (22) 828 49 73, e-mail: pren@semper.pl. Również można je zamawiać we wszystkich księgarniach naukowych i akademickich (cena 1 egz. w tych księgarniach może różnić się od ceny w Wydawnictwie).

Subscription orders (17 US\$ per copy, 68 US\$ per year) available through the local press distributors.

WYDAWNICTWO NAUKOWE SEMPER
ul. Bednarska 20A, 00-321 Warszawa, Poland
tel./fax: (22) 828 49 73
<http://www.semper.pl>
e-mail: pren@semper.pl

Commercial restriction for this copy: FOR SALE IN POLAND ONLY!